

ISSN: 2146-1740
https://dergipark.org.tr/tr/pub/ayd,
Doi: 10.54688/ayd.1404876
Araştırma Makalesi/Research Article

DEPREM SONRASI YAŞANAN ZORUNLU GÖÇ VE İSTİHDAM PROBLEMİ

FORCED MIGRATION AND EMPLOYMENT PROBLEMS EXPERIENCED AFTER THE EARTHQUAKE

Zeynep DİLEKLİ KARATAY¹ Mehmet ÇİLMİ²

Öz

Makale Bilgi

Gönderilme:
14/12/2023

Kabul:
08/02/2024

Doğal afet türlerinden biri olan deprem insan hayatını ve toplumsal hayatı derinden etkileyebilmektedir. Depremler büyüklüklerine ve yeryüzüne bağlı olarak bazen küçük sarsıntılar şeklinde hissedildiği gibi çoğu zaman yıkıcı etkiler de yaratabilmektedir. Türkiye jeolojik olarak önemli fay hatlarının üzerinde bulunmasından dolayı yakın tarihlerde Gölcük, Van, Elazığ vb. illerde birçok deprem felaketi ile karşılaşmıştır. Bunların en sonuncusu ise 06 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen ve Kahramanmaraş, Kilis, Diyarbakır, Adana, Osmaniye, Gaziantep, Şanlıurfa, Adıyaman, Malatya, Hatay ve Elazığ illerini etkileyen depremdir. Depremlerin en önemli iki sonucu ise zorunlu göç ve istihdam problemidir. İnsanlar depremin yıkıcı etkilerinden olabildiğince uzaklaşabilmek için zorunlu göçü tercih etmektedirler. Bu göçler aynı bölgenin farklı kesimlerine yapılabildiği gibi bazen farklı bölgelere de yapılabilmektedir. Zorunlu göçler hem deprem bölgelerindeki hem de gidilen yerlerdeki demografik yapıyı derinden etkilediğinden göç eden insanlar gittikleri yerlerde iş, istihdam ve adaptasyon konularında ciddi problemlerle karşı karşıya kalabilmektedir. Bu çalışma Türkiye’de yakın dönemlerde meydana gelmiş olan büyük depremler sonrasında yaşanan zorunlu göç ve istihdam problemlerini sosyolojik bir şekilde tartışmayı amaçlamaktadır. Literatür incelemesi yöntemine dayanarak oluşturulan ve TÜİK, AFAD, Strateji ve Bütçe Başkanlığı gibi önemli kurumların çalışmalarından ve konuyla ilgili yapılmış çeşitli araştırmaların istatistiksel verileri kullanılarak analiz edilen çalışmanın birinci bölümünde deprem sonrası yaşanan zorunlu göçlere ilişkin, ikinci bölümünde ise deprem sonrası oluşan istihdam problemine ilişkin değerlendirmelere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Doğal afet, Deprem, Zorunlu göç ve istihdam problemi, Öneriler

Jel Kodları: J, 015, R23, Z.

¹**Sorumlu Yazar:** Doktorant, Siyasi Coğrafya 100/2000 YÖK Doktora Bursiyeri, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Bölümü, ORCID: 0000-0002-9056-7283, zeynepdilekli3@gmail.com

²Doktora Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Bölümü, ORCID: 0000-0002-0195-5656, mehmetcilmi@hotmail.com

Atıf: Dilekli Karatay, Z. & Çilmi, M. (2024). Deprem sonrası yaşanan zorunlu göç ve istihdam problemi. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 15(1)-Deprem Özel Sayısı-, 314-333.

Abstract

Article Info

Received:
14/12/2023

Accepted:
08/02/2024

Earthquake, one of the types of natural disasters, can deeply affect human life and social life. Since Turkey is located on geologically important fault lines, it has recently been located in Gölcük, Van, Elazığ etc. It has encountered many earthquake disasters in the provinces. The latest of these is the Kahramanmaraş-centered earthquake that occurred on February 6, 2023 and affected eleven provinces. The two most important consequences of earthquakes are forced migration and employment problems. People prefer forced migration to get away from the devastating effects of the earthquake as much as possible. Since forced migrations deeply affect the demographic structure of both the earthquake regions and the destinations, migrating people may face serious problems in business, employment and adaptation in the places they go. This study aims to discuss the forced migration and employment problems experienced after the recent major earthquakes in Turkey in a sociological way. The first part of the study, which was created based on the literature review method and analyzed using statistical data from the studies of important institutions such as TUIK, AFAD, Strategy and Budget Presidency and various studies on the subject, covers the evaluations regarding the forced migrations experienced after the earthquake, and the second part covers the evaluations regarding the employment problem that occurred after the earthquake. place is given.

Keywords: Natural disaster, Earthquake, Forced migration and employment problem, Suggestions.

Jel Codes: J, 015, R23, Z.

Extended Summary

In literal terms, a disaster is a variety of things—lives, goods, money, etc.that surpass the ability of the local population and limit their prospects, leading to losses. Any incident must negatively impact people's lives and society in nearly every way, including sociologically, psychologically, economically, physically, and demographically, in order to qualify as catastrophic. Earthquakes, like all natural disasters, are notorious for their terrible effects, which drastically alter human existence and profoundly disrupt social order. An earthquake is described as the shaking that occurs on Earth's surface due to an explosion of energy that has built up in the crust. Depending on the quantity of energy gathered and generated, these shakes can differ in size, depth, and effects. In particular, the long-accumulated outburst of energy and their proximity to the earth's surface may result in significant loss of life and property damage. Since earthquakes are natural disasters, there is no way to prevent them; nonetheless, the circumstances surrounding an earthquake are influenced by the technological advancements utilised in structures, construction, and other related fields, as well as by earlier actions. Not only can earthquakes create cracks beneath the surface or along fault lines, but they can also seriously disturb social life on Earth and cause whole or partial disruptions to it. Because of this, earthquakes are also regarded socially even if their causes are understood from nature.

The death toll from earthquakes is by far their most significant effect. Furthermore, earthquakes have the potential to disrupt communication and transportation, cause a building to collapse, and destroy infrastructure. The buildings that have collapsed, the individuals who are beneath these structures, and the people who have had to leave the earthquake zone are the most obvious markers of the strength and severity of an earthquake.

Migration is a concept that expresses the movement of people from their current place to a different place for various reasons. In other words, migration is considered as the displacement of people. Migrations can be made voluntarily or compulsorily. Forced migration is a type of social mobility when those seeking safety from calamities like war, starvation, and earthquakes go. Forced migration, which is considered as the forced displacement of people, occurs mostly in earthquake regions. People leave the area after earthquakes due to a variety of factors, including the loss of life and property in the area, a lack of services and resources, and psychological or traumatic experiences.

Work and employment problems are among the most common problems encountered in earthquake regions and in new places visited due to forced migration after the earthquake. Individuals who have a spatial commitment may experience challenges in sustaining their social life and may even lose their lives, homes, and careers as a result of earthquakes. These issues, which are not specific to earthquake-prone areas, might have a detrimental impact on the employment, jobs, and economy of other areas. For example, when the labor force leaves the region, it is very difficult and costly to bring new labor force from outside to the region. Or competition for employment in places visited after the earthquake, etc. situations can occur and these can negatively affect social peace. For this reason, necessary and versatile measures must be taken quickly, such as preventing the labor force from leaving the region or bringing it back to the region.

This study aims to discuss in a sociological way the forced migration and employment problems experienced after some major earthquakes that occurred in Turkey recently. The study aims to make a general sociological evaluation regarding forced migration and employment of the earthquakes centered in 1999 Kocaeli/Gölcük, 2011 Van, 2020 Elazığ, 2020 İzmir/Seferihisar and 2023 Kahramanmaraş. The first part of the study, which was created based on the literature review method and analyzed using statistical data from the studies of important institutions such as TÜİK, AFAD, Strategy and Budget Presidency and various studies on the subject, covers the evaluations regarding the forced migrations experienced after the earthquake, and the second part covers the evaluations regarding the employment problem that occurred after the earthquake. place is given.

1. Giriş

Tarih boyunca çeşitli toplumlarda derin izler bırakan çok sayıda doğal felaket yaşanmıştır. Heyelan, sel, taşkın, çığ, kuraklık, yangın, volkanik patlama, deprem vb. doğal olaylar başlıca afetlerdendir. Bu tarz doğal afetler meydana geldikleri coğrafyalarda birçok olumsuzluğa sebep olabildiği gibi çeşitli bölgeleri de etkileyebilmektedir. Çünkü küresel bir dünyanın getirisi olarak özellikle ekonomik vb. ilişkiler bir zincirin halkası gibi birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Ülkemizin bir gerçeği ve bu çalışmanın da konusu olan depremler can ve mal kayıplarına sebebiyet veren en önemli doğal afetlerden biridir.

Deprem gibi doğal afetlerin yaşanmasının akabinde meydana gelen en önemli olayların başında ise göç hareketi gelmektedir. Örneğin ülkemizde yaşanan Gölcük, Van, Kahramanmaraş gibi depremler sonrasında birçok insan göç etmek zorunda kalmıştır. Depremlerin yaşanmasının ardından yapılan göçler genellikle zorunlu göç kategorisinde değerlendirilmektedir. Depremlerin şiddeti, etkilediği alanın genişliği ve etkilenen nüfusun yoğunluğuna göre göçlerin zorlukları da güçleşmekte ve de büyük sosyal problemleri doğurmaktadır. Benzer şekilde deprem neticesinde oluşan zorunlu göçlerin yanı sıra kültürel problemler, eğitim problemleri, ekonomik ve istihdam problemleri de belirginlik göstermektedir.

Yapılan göç hareketlerinde itici veya çekici nedenler etkili olabilmektedir. Depremler başta olmak üzere afetler ve yıkıcı etkileri en önemli itici faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır (Varol ve Gültekin, 2016: 45). Meydana gelen felaketin şiddetine göre binlerce insan kısa süre içerisinde, buldukları coğrafyadan göç etmek durumunda kalabilmektedir. Tarih boyunca meydana gelen şiddetli depremler de binlerce ölüme sebep olurken, binlerce insanın da göç etmesine sebebiyet vermiştir. Özellikle deprem sonrasında yaşanan zorunlu göçler beraberinde yeni problemler de getirebilmektedir. Bu göçler hem deprem bölgesinde hem göç edilen yeni yerlerde en başta istihdam ve işsizlik problemini doğurmaktadır. Örneğin bu göçler emek gücünün deprem bölgesinden ayrılmasına sebebiyet verebildiği gibi göç edilen yerlerde de iş gücü piyasasında bir rekabeti ve ayrışmayı da beraberinde getirerek toplumsal huzuru etkileyebilmektedir.

Bu çalışmanın amacı deprem sonrası yaşanan zorunlu göç ve istihdam problemini yakın tarihlerde ülkemizde yaşanan çeşitli büyük depremlerden hareketle sosyolojik bir şekilde tartışmaktır. Bu nedenle çalışma Türkiye’de yakın tarihlerde meydana gelen bazı büyük depremler ve bu depremler sonrasında yaşanan zorunlu göç ve istihdam problemi ile

sınırlandırılmıştır. Bu depremler 17 Ağustos 1999 Gölçük; 23 Ekim 2011 Van; 24 Ocak 2020 Elazığ; 30 Ekim 2020 İzmir ve 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş (merkezli) depremleridir. Çalışmanın depremlerin yaşandığı bölgelerdeki en temel iki sorunu somut (istatistiksel) verilerle ele alması bakımından literatüre önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Literatür incelemesi yöntemine dayanarak oluşturulan ve TÜİK, AFAD, Strateji ve Bütçe Başkanlığı gibi önemli kurumların çalışmalarından ve konuyla ilgili yapılmış çeşitli araştırmaların istatistiksel verileri kullanılarak analiz edilen çalışmanın birinci bölümünde deprem sonrası yaşanan zorunlu göçlere ilişkin değerlendirmelere, ikinci bölümünde ise deprem sonrası oluşan istihdam problemine ilişkin değerlendirmelere yer verilmiştir.

2. Deprem Sonrası Yaşanan Zorunlu Göç

Doğal afet türlerinden biri olan fakat sonuçları itibariyle de toplumsal bir yönü de bulunan deprem, tektonik ya da volkanik kuvvetlerin yer kabuğunu kırmasıyla meydana çıkan enerjinin parçalar halinde yayılıp yeryüzünü titretmesi olayıdır (İşçi, 2008: 959; AFAD, 2023). Deprem, toprak üzerinde bulunan yapıları tahribata uğratarak, can ve mal kaybına sebep olan, öngörülemeyen doğa olayı olarak ifade edilmekte ve sismograf denilen cihazla ölçülmektedir (Fronde ve Scribd, 2023; Drishti, 2023). Depremlerin sonuçları veya etkisi ise depremin büyüklüğüne göre değişebilmektedir.

Türkiye fay hatları üzerinde yer aldığı için deprem gerçeğiyle çoğu kez yüzleşmiştir ve yüzleşmeye de devam etmektedir. Türkiye’de üç önemli fay hattının geçtiği bilinmektedir; Kuzey Anadolu fay hattı, Batı Anadolu fay hattı ve Doğu Anadolu fay hattı (Atalay, 1997: 23). Bu fay hatları üzerindeki yerler ve yakın çevreleri birinci derece risk taşıyan hassas bölgelerdir. Bu bölgelerdeki risklerin derecesi ise fay hattı kuşaklarına olan mesafeye bağlı olarak değişmektedir (Orhan, 2019: 340). Depremlerin risk derecesi fay hattına olan yakınlık mesafesine göre belirlenmektedir. Fay hattının üzerinde veya yakın çevresinde bulunan bölgelerde ciddi hasarlar oluşabilmektedir. Yine büyüklüğü çok olan ve yeryüzüne yakın (derinliği az) olan depremler de birçok can ve mal kayıplarına neden olabilmektedir. Deprem olayları yer kabuğunda ve binalarda ciddi bir yıkım yaratabildiği gibi toplumsal hayatta da çeşitli kırılmalara sebebiyet vermektedir. Depremlerin özellikle toplumsal hayat açısından en önemli sonucu insanları göçe maruz bırakmasıdır. Bu nedenle insanların yaşamlarını idame ettikleri yerleri geçici ya da sürekli olarak yer değiştirmeleri olarak bilinen göç olgusu, depremlerinde en çok görülen somut sonuçlarından birisi olarak ele alınmaktadır. Göçler başlı başına toplumsal bir olguya tekabül etmektedir (Stephen ve Miller, 2008: 30).

Uluslararası Göç Örgütü'ne (IOM) göre göç, bir ülkenin kendi sınırları içerisinde ya da uluslararası bir sınırın geçilmesi şeklinde gerçekleşen yer değişikliğidir (IOM, 2009: 22). Bir başka tanıma göre göç, bir toplum üzerinde, sosyal, kültürel, ekonomik, siyasi vb. yapılar üzerinde farklılıklar meydana getirebilecek yer değiştirme olayıdır (Özer, 2004: 11). İş, eğitim, yeni bir düzen kurma arayışı, siyasi baskılar, ekonomik yetersizlikler vb. birçok sebeple yurt içinde ya da yurt dışında, farklı yerlere doğru yer değişiklikleri olabilmektedir. Göç olgusu bünyesinde sosyo-psikolojik ve sosyo-ekonomik özellikleri birlikte barındırmaktadır. Bu sebeple göçler, farklı sebeplerle gerçekleşse dahi insan hayatını derinden etkileyebilme, değiştirebilme ve dönüştürebilme potansiyeline sahiptir.

Toplumsal bir olgu olması yönüyle göç, insanların üstünde ve onları yönlendiren, kısıtlayan bir biçimde işlemektedir. Örneğin depremden sonra mecbur kalınan zorunlu göç durumu, insanların yer değiştirmesi olarak görüldüğü gibi gidecekleri yerleri de belirli kıstaslar dahilinde örgütleyen bir işlevselliğe sahiptir.

İnsanların yerlerinden olmaları kendi iradeleri dışında bir zorunluluktan kaynaklanıyorsa bu durum zorunlu göç olarak ifade edilmektedir. Başka bir ifadeyle zorunlu göç, kişilerin iradeleri dışında yaşadıkları yerleri terk etmeleri ya da yerlerinden gönderilmeleri anlamına gelmektedir (Erkan, 2002: 171). Birleşmiş Milletler zorunlu göçü insanların savaş, baskı, silahlı çatışmalar, şiddet ortamları, insan hakları ihlalleri, doğal felaketler vb. durumlara maruz kalınması neticesinde buldukları yerlerden başka yerlere hareketleri olarak tanımlamaktadır (Kalin, 2005: 1-2; Tekin, 2011: 93). Zorunlu göçün sebeplerinden biri olan deprem, insanların istemsizce buldukları yerleri geçici ya da kalıcı olarak terk etmeleriyle sonuçlanabilmektedir ve zorunlu göçlere maruz kalan bireyler sosyo-psikolojik ve sosyo-ekonomik etkileri daha derinden hissedebilmektedir.

Bir deprem bölgesi olarak Türkiye'de de farklı zamanlarda yaşanmış olan depremler büyük yıkımlara, travmalara, can ve mal kayıplarına neden olmuştur ve insanlar deprem gibi afetlerin yıkıcı etkisinden kurtulabilmek için zorunlu olarak göçlere başvurmuştur (Berker, 2016: 679). Özellikle zorunlu göçe kaynaklık eden en temel sebepler yaşam konutlarının büyük çapta zarar görmesi, eğitimin sekteye uğraması, korku, psikolojik, güvenlik ve istihdam problemlerinin belirgin olarak hissedilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Şengül ve Turan, 2013: 128).

Deprem sonrası oluşan barınma sorunu, kötü hava koşulları vb. durumlar kitlesel zorunlu göçlerin gerçekleşmesinde temel nedenlerdir. Sonuç olarak doğal bir afet olan depremler,

binlerce insanı canından ederken, binlerce insanın da yerinden olmasına neden olmaktadır. Zorunlu göçe maruz kalan insanlar, deprem felaketi nedeniyle fiziksel ve ruhsal sağlıklarından ödün verirken aynı zamanda ekonomik yönden de ciddi problemlerle karşı karşıya kalmaktadır (Lomnitz ve Wisner, 2012). Çünkü depremin yıkıcı etkisi sonrası yaşanan zorunlu göçler sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik açıdan birçok sorunun doğmasına da kaynaklık etmektedir.

Tablo 1. *Türkiye’de Yaşanan Bazı Büyük Depremler*

Yaşanan Depremler	Depremin Büyüklüğü	Depremde Ölenlerin Sayısı	Depremden Sonra Göç Edenlerin Sayısı
17 Ağustos 1999 Gölcük Depremi	7.4	18.000	25.000
23 Ekim 2011 Van Depremi	7.2-5.3	644	250.000
24 Ocak 2020 Elazığ Depremi	6.8	41	22.429
30 Ekim 2020 İzmir Depremi	6.6	117	109.470
6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremi	7.7-7.6	53.537	2,7 milyon

Not: Tablo 1, metinde yer alan kaynaklardan hareketle yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

Ülkemizde yakın tarihlerde büyük ve birçok zarara neden olan çeşitli depremler yaşanmıştır. Gölcük, Van, Elâzığ, İzmir ve son olarak 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen ve on bir ili etkileyen Kahramanmaraş merkezli deprem bunlardan bazılarıdır. Bu depremlerin neredeyse tamamında insanlar farklı yerlere zorunlu göç etmişlerdir. Fakat zorunlu göçler bir tek ülkemize ve deprem felaketine özgü bir durum değildir. Dünyanın farklı yerlerinde ve zamanlarında yaşanan çeşitli felaketlerle de insanlar zorunlu göçe maruz kalmıştır. 2018 yılı verilerine göre dünyanın genelinde 17,2 milyon insan zorunlu göç hareketinde bulunmuştur (Wessells ve Kostelny, 2021). Ülkemizde yakın tarihlerde meydana gelen büyük depremler sonrasında yaşanan zorunlu göç istatistikleri ise sırasıyla aşağıda verilmiştir.

17 Ağustos 1999 yılında meydana gelen 7.4 büyüklüğündeki Gölcük depreminde birçok insan, can ve mal kaybı yaşarken birçok insan da zorunlu göç etmiştir. Kıyı bir kesimde yer alan ve önemli sanayi kollarını bünyesinde barındırmasından dolayı Gölcük yoğun bir nüfusa ev sahipliği yapmaktadır (Südaş, 2004: 76). Gölcük depreminde 18.000 civarında insan hayatını kaybetmiştir ve (Özmen, 2000) ve “24.000 civarında insan ise yaralanmıştır. Yaklaşık 250.000 kişi evsiz kalmıştır. Gölcük depremi Bolu’dan İstanbul’un batısındaki Avcılar’a kadar olan geniş bir sahada can ve mal kaybına neden olmuştur” (Efe, 2000: 13). 1999 depreminden önce Gölcük’te 76.855 olan nüfus, depremden sonra 55.790’a kadar gerilemiştir (Südaş, 2004: 76).

En az 25.000 kişilik göçün görüldüğü kentte, insanlar genelde çevreye yakın köylere, kırsal bölgelere ve çevre illere doğru yer değiştirmiştir (Südaş, 2004: 77). Daha çok yakın bölgelere göç edilmesinin temel sebepleri ise sanayinin gelişmiş olduğu yerlere olan yakınlığının yanı sıra iş ve istihdam imkânları açısından zengin olmasıdır. Örneğin Sakarya ve Kocaeli gibi şehirlerin sanayideki gelişimi deprem sonrası nüfusun büyük bir çoğunluğunun bu şehirlerde ve çevrelerinde yoğunlaşmasında etkili olmuştur (Varol ve Gültekin, 2016: 49).

23 Ekim 2011 yılında 7.2 büyüklüğünde Van'da meydana gelen depremde 644 kişi hayatını kaybetmiştir (AFAD, 2013: 47) ve binlerce insan da zorunlu olarak göç etmiştir. Van özelinde deprem ve göç üzerine yapılan bir araştırmaya göre (Deniz vd., 2017: 1438-1439) deprem sonrasında yaşanan barınma sıkıntısı, ekonomik kriz ve kötü hava şartları sebebiyle 250.000 civarında insan il dışına doğru göç etmiştir. İl dışına doğru yapılan göç tercihlerinde ise illerin yakınlığı, iyi hava şartlarına sahip olması, bir yakının bulunması, iş imkanlarının zenginliği gibi faktörler belirleyici olmuştur.

Yine yakın bir zamanda Elâzığ ve İzmir'de meydana gelen depremlerin akabinde de zorunlu göçler yaşanmıştır. 24 Ocak 2020 yılında Elâzığ'da 6.8 büyüklüğünde yaşanan büyük deprem sonrasında 41 kişi yaşamını yitirmiştir (AFAD, 2020a) ve 22.429 kişi göç etmiştir (Peker ve Şanlı, 2022: 141). Aynı yıl içerisinde (30 Ekim) İzmir'in Seferihisar ilçesinde de 6.6 büyüklüğünde meydana gelen depremde de 117 kişi hayatını kaybetmiştir (AFAD, 2020b). İzmir depremi sonrasında ise toplamda 109.470 kişi göç etmiştir (Peker ve Şanlı, 2022: 141).

6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli 7.7 büyüklüğündeki deprem ise Kilis, Diyarbakır, Adana, Osmaniye, Gaziantep, Şanlıurfa, Adıyaman, Malatya, Hatay ve Elazığ olmak üzere on bir ilde hissedilmiş ve birçok ilde kötü senaryolara neden olmuştur. Depremin etkilediği bu illerde toplam 13,4 milyon insanın yaşadığı bilinmektedir (IOM, 2023). Fakat Uluslararası Göç Örgütü'ne göre (IOM, 2023: 2) deprem sonrasında yaklaşık 2,7 milyon insan yerinden edilmiştir.²

Kahramanmaraş merkezli depremde de diğer depremlerde olduğu gibi kırlara doğru göç hareketi görülmüştür, fakat diğer deprem bölgelerinden farklı olarak güvenli görülen başka illere doğru göç hareketi daha yaygın olmuştur. Göçler genel olarak Mersin, Diyarbakır, Antalya, İstanbul, Ankara, İzmir vd. illere doğru gerçekleşmiştir (Yenilmez, 2023: 47). Özellikle Mersin hem depremden etkilenmediği için hem de depremin yaşandığı illere yakın olması sebebiyle tercih edilen illerin başında gelmiştir. Diğer illere yakınlığının yanı sıra iş ve

²Yaşanan bu göçlerin bir kısmı kalıcı olabilirken bir kısmı ise geçici olabilmektedir.

istihdam imkânı açısından elverişli olması da tercih edilmesinde etkili olan önemli bir faktör olarak görülmektedir. Gölcük depremi hariç diğer deprem bölgelerinde (özellikle de Kahramanmaraş merkezli) yaşanan göçler, kırsal bölgelerin yanı sıra il dışına doğru da bir hareketlilik göstermiştir.

Deprem sonrası başka illere göç eden insanların sosyo-ekonomik, kültürel, işsizlik, istihdama dahil olamama, eğitim aksaklığı, konut sorunu, yalnızlık gibi sorunlarla karşılaştıkları gözlemlenmektedir (Peker ve Şanlı, 2022: 140). Devlet, belli bir dönem deprem tazminatı ödemeleri ve kira ödemeleri yaparak yeni yerlerde adaptasyon sürecine katkı sağlamaya çalışmıştır. Benzer şekilde çiftçi, esnaf gibi vatandaşların kredi ödemeleri ertelenmiş ve bazı teşvik paketleri duyurulmuştur (AA, 2023). Fakat göç edilen yerlerde işsizlik sorununda artış, çarpık kentleşme, kira fiyatlarında artışlar, ucuz işçi çalıştırma gibi olumsuzluklar da görülmeye başlanmıştır.

Deprem sonrası yapılan zorunlu göçlerde farklı yerlerde yeni bir başlangıç yapmalarına rağmen insanların geri dönme olasılıkları hep bulunmaktadır. Fakat eğitimini belirli bir düzene oturtan, düzenli bir işte hayatını idame ettiren ya da sürekli yerleşim amacıyla göç edenlerin geri dönme ihtimalleri ise oldukça düşüktür. İnsanların bölgelerine geri dönmelerinde ise toplu konutların yapımının, tesliminin, yeni iş imkânlarının sunulmasının ve devlet tarafından çıkarılan birtakım teşvik paketleri vb. imkânların etkili olduğunu ve olacağını söylemek yanlış olmayacaktır. Çok yakın bir tarihte meydana gelen ve ülkemizi derinden sarsan Kahramanmaraş depremi sonrasında gerçekleşen göç hareketliliği ile ilgili yorumlamaların da ileriki yıllarda yapılması daha sağlıklı sonuçlar sunacaktır (Yenilmez, 2023: 47). Depremler meydana geldikleri bölgelerde işsizlik, istihdam gibi problemleri yarattığı gibi zorunlu göçlere başvuran insanların gittikleri yeni yerlerde de bu sorunları yaşamasına sebebiyet vermektedir. Bu nedenle depremlerin bir sonucu olan zorunlu göçlerin istihdama etkileri de bir sonraki başlıkta ele alınmıştır.

3. Deprem Sonrası Oluşan İstihdam Problemi

Depremlerin en büyük ve önemli sonucu ölümler ve yaralanmalar olmalarına rağmen depremler alt-yapı ve üst yapıda yıkımlara, işsizliğe, istihdam problemine ve üretimin aksamasına gibi toplumsal yaşamı büyük ölçüde etkileyebilecek sonuçlar da doğurabilmektedir (Şahin ve Yavuz, 2014: 301). Başka bir ifadeyle “depremler, can kaybının yanı sıra ekonomik kayıplara yol açmakta ve depremzedeler için sıkıntı oluşturmaktadır” (Peker ve Şanlı, 2022: 137). Dolayısıyla depremlerde yıkılan evler, iş yerleri ve çeşitli yapılar sadece birer taştan veya

tuğladan ibaret binalar değildir, bunların yıkılmasıyla birlikte yıkılan ve dağılan aile ve ekmek tekneleridir, insan ve toplum psikolojisidir. Çünkü insan hayatı tamamen inşa edilen mekânlara bağlı olarak sürdürülmektedir. Örneğin, ev ve iş ortamı ya da okul ve hastane ortamı bunların tamamı bir mekân dahilinde oluşturulmakta ve işlevsellik kazanmaktadır. Evden okula, okuldan hastaneye kadar bütün mekânlar birer toplumsal yaşam merkezleridir ve bunlar zarar gördüğünde ise toplumsal yaşam ve ilişkiler ciddi bir şekilde aksayabilmektedir. Bu gibi nedenlerle insanlar zorunlu göçlere başvurmaktadır. İnsanlar hem deprem bölgesinde hem de zorunlu göç sonrası gittikleri yerlerde iş ve istihdam konusunda problemler yaşayabilmektedir.

Depremlerin sonuçları bir bütün olarak göz önüne alındığında özellikle ekonomik sıkıntıların meydana gelmesi, bunun sadece bölge ile sınırlı kalmayıp ülke ekonomisine de son derece olumsuz etkiler yaratması ve beraberinde zorunlu göç, işsizlik ve istihdam problemlerini getirmesi de kaçınılmaz olarak görülmektedir. Doğal afetler başta olmak üzere depremlerin neden olduğu işsizlik, istihdam gibi sorunlar afetlerin ikincil sonuçları olarak kabul edilmektedir (Şahin ve Yavuz, 2014: 303). En az birincil sonuçlar kadar önemli olan ikincil sonuçlar daha çok bir bölgenin veya bir ilin kalkınmasında en önemli faktörler olan ticaret, sanayi, pazar gibi ekonomik temelli yapılardır. Bu ekonomik yapılar yemeden giyime, eğlenmeden eğitime kadar çeşitli alanlarda toplumsal ihtiyaçların karşılanmasını sağlamaktadır. Fakat deprem sonrası yerleşim yerlerinde, sanayide, altyapılarda oluşan ciddi tahribatlar istihdam sorunu yaratmakta, işsizlik problemini doğurmakta ve insanlar bu sebeplerle zorunlu göçlere mecbur kalmaktadır.

Depremlerin yaşanmasıyla birlikte yakınlarını, anılarını, ekmek teknelerini yıkıntı altında bırakmak zorunda kalan insanlar sağ kalan aile üyeleriyle birlikte yeni bir yaşam sürdürmek için farklı yerlere göç etmek zorunda kalmaktadır veya buldukları yerlerde kalmayı seçmektedirler. Bu yönleriyle depremler zorunlu göçün de en büyük sebeplerinden biri olarak bilinmektedir (Şeker, 2023). İnsanların bir kısmı yaşamlarını idame ettirebilecek kaynaklardan yoksun oldukları için daha çok yeni arayışlara ve yeni başlangıçlara doğru adım atmayı tercih etmektedir. Bu tercihlerin her biri ise deprem bölgelerinde yaşanan emek gücü kaybı anlamına gelmektedir (Sert, Daniş ve Sevinin, 2023: 8) ve yönü daha çok aynı bölgenin farklı kesimlerine, ilçelerine, köylerine veya farklı illere doğru olmaktadır ve emek gücü bulunduğu yerlerde yaşadığı sorunlar kadar gittiği yeni yerlerde de istihdama yönelik sorunlar yaşayabilmektedir.

Deprem sonrası zorunlu göçe mecbur kalan insanlar daha iyi bir yaşam koşulunun arayışıyla daha çok refah seviyesinin yüksek olduğu ve yaşam kalitesinin iyi olduğu gelişmiş

bölgelere (şehirlere) doğru göç etmeyi tercih etmektedir. Bu göçler ise deprem bölgesinde ve gidilen yerlerdeki ekonomiyi ve iş gücü piyasasını çeşitli şekillerde etkileyebilmektedir. Özellikle de rekabetin artması ve ucuz emek gücüne olan ilginin giderek artması toplumsal anlamda bir ayrışmayı da beraberinde getirerek toplumsal refahı etkileyebilmektedir.

Depremlerin neden olduğu göç ve istihdam problemleri daha çok kentsel mekânlarda yaşanmaktadır. Özellikle istihdam merkezleri olan kentler sanayi, fabrika, firmalar gibi toplu iş gücüne imkân sağlayan mekânlar olarak bilinmektedir. Bu mekânlar depremde yıkıma uğradığı zaman işçilerin “deprem sonrası fiziksel ve psikolojik iş göremezlik durumu, işyerlerinin yıkılması veya hasar görmesi, pazarlama faaliyetlerinin aksaması, mal ve hizmet üretiminin durmasından kaynaklı sanayi sektörünün istikrarsızlaşması gibi nedenler istihdam imkânlarını azaltmakta ve işsizlik problemini ortaya çıkarmaktadır” (Fırat, 2022: 63). Örneğin, 6 Şubat 2023 tarihinde ülkemizde yaşanan deprem felaketinin etkilemiş olduğu on bir ilde kamu çalışanlarının, kendi özel yerleri olan çalışanların, esnafların ve çiftçilerin olduğu yaklaşık iki milyona yakın işçi bulunmaktaydı ve bunların büyük bir çoğunluğu da depremden ciddi ölçüde olumsuz etkilenmiştir (DİSK, 2023: 2).

Peker ve Şanlı'nın (2022: 143) Elâzığ depremi ile ilgili yaptıkları çalışmada katılımcıların istihdam durumlarına yönelik cevapları da oldukça çarpıcı sonuçlar vermiştir. Deprem öncesinde istihdam oranı %47, işsizlik oranı ise %53 iken deprem sonrasında bu oran istihdam için %38'e düşmüş ve doğal olarak işsizlik ise %63 oranına yükselmiştir. İstihdamın azalmasına bağlı olarak işsizlik de aynı oranda ciddi bir artış göstermiştir. Bu sonuçlar depremin ikincil sonucu olmasına rağmen istihdam ve işsizlik için önemli etkilerinin olduğunu ortaya koymaktadır. Katayanagi vd.'nin (2020) Japonya'da yaşanan depremlerle ilgili bir çalışmalarında ise katılımcıların %60,5'i depremden önce çalıştıklarını belirtmesine rağmen %19,1'i deprem sonrasında işsiz kaldığını belirtmiştir.

Türkiye'de de 1999 sonrası depremler incelendiğinde bu depremlerin binlerce can kaybının yanı sıra ciddi sosyal, psikolojik ve ekonomik krizlerin doğmasına da neden oldukları görülmektedir. Örneğin, 17 Ağustos 1999 Kocaeli (Gölcük) merkezli 7.4 şiddetinde meydana gelmiş olan deprem Marmara bölgesindeki birçok ili derinden etkilemiştir (Özcan, 2013: 1) Türkiye'nin kalabalık şehirlerinin bu bölgelerde bulunması ve önemli sanayi kollarının varlığı depremdeki can ve mal kaybının artışında başat rol oynamıştır. Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), Gölcük merkezli deprem hasarının 6,2 milyar dolar olduğunu belirtmiştir (Özcan, 2013). Yapılan araştırmalardan elde edilen bilgilere göre İstanbul, Kocaeli, Bolu, Bursa, Sakarya, Yalova ve Eskişehir gibi birçok ilde can ve mal kayıpları meydana gelmiştir. 18.000

civarında can kaybının yaşandığı bu depremde en fazla ölü sayısının ve ağır hasarın Kocaeli ve Sakarya illerinde olduğu belirtilmiştir (Özmen, 2000). Ölü ve yaralı sayılarındaki artış ve maddi yıkımların çok olması bölgedeki işsizliği arttırmış ve istihdamı ise düşürmüştür. Benzer şekilde göç edilen yerlerde de istihdam problemleri yaşanmıştır.

23 Ekim 2011’de Van’da 7.2 şiddetinde meydana gelen deprem de ciddi mal ve can kayıplarına neden olmuştur. Deprem sonrası birçok iş yeri yıkılmış ve işsizlik sayısında ise ciddi artışlar gözlemlenmiştir (Şengül vd., 2013: 128). Yaklaşık 250.000 kişinin bu süreçte zorunlu olarak göç etmesi (Deniz, vd., 2017: 1438-1439) bölgedeki iş gücünün azalmasına ve bölgeden ayrılmasına neden olduğu gibi göçle birlikte gidilen yerlerde de bir yığılmaya neden olmuştur.

24 Ocak 2020 tarihinde Elazığ’da (Sivrice) 6.8 şiddetinde meydana gelen deprem sonrası bölgedeki işyerlerinde meydana gelen yıkımlar işsizlik sayılarına doğrudan etki ederek istihdamda da olumsuzlukları beraberinde getirmiştir. Elazığ’daki işsizlik oranı deprem sonrasındaki üç ay baz alınarak %10 olarak saptanmıştır (Peker ve Şanlı, 2022: 147). Belirlenen oran şehir nüfusuyla oranlandığında ciddi bir istihdam ve işsizlik problemini yarattığı görülmektedir. Aynı yıl İzmir’de (Seferihisar) 6.6 büyüklüğünde meydana gelen deprem ise zorunlu göçü tetikleyerek Seferihisar ilçesinde 100.000’nin üzerinde ciddi bir nüfus hareketliliğine neden olmuştur (Peker ve Şanlı, 2022: 141). Yaşanan bu nüfus hareketliliği deprem bölgesindeki (birçok) emeğin bölgeden ayrılmasıyla sonuçlanmasının yanı sıra göç edilen yerlerde de bu emek gücünün çeşitli problemlere neden olmasıyla ve ayrıca çeşitli problemlerle de karşılaşmasıyla sonuçlanmıştır.

Son olarak 6 Şubat 2023 tarihinde merkez üssü Kahramanmaraş’ın Pazarcık ve Elbistan ilçeleri olan 7.7 ve 7.6 büyüklüğündeki iki deprem (Strateji ve Bütçe Bakanlığı, 2023: 6) on bir ilde büyük ölçüde mal ve can kayıplarına sebebiyet vermiştir. Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Malatya, Kahramanmaraş, Şanlıurfa, Kilis ve Osmaniye şehirlerinde ciddi felakete sebep olan deprem asırlık bir deprem olarak da ifade edilmektedir. Depremin etkilediği bu on bir ilde İçişleri Bakanlığı’nın açıkladığı son verilere göre 53. 537 insan hayatını kaybederken toplamda 11 il, 124 ilçe, 6.929 köy ve mahallede ise ağır yıkımlar yaşanmıştır (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2024). Dolayısıyla bu yerlerde yarım milyondan fazla bina ya yıkılmış ya da ağır hasarlı duruma gelmiştir ve önemli maddi kayıplar yaşanmıştır (Strateji ve Bütçe Bakanlığı, 2023: 25).

Depremden en çok etkilenen illerin başında Adıyaman, Hatay, Malatya ve Kahramanmaraş gelmektedir. Yapılan araştırmalara istinaden SGK Mayıs 2023 verilerine göre 11 ildeki işçi sayısının %23,6, iş yeri sayısının %30,2 civarında azaldığı ve Adıyaman, Hatay, Malatya ve Kahramanmaraş'taki azalmanın ise %50 üzerinde olduğu aktarılmaktadır (TEPAV, 2023: 6). Deprem sonrası on bir ildeki iş yeri sayısındaki azalmanın ise 66.000 üzerinde olduğu belirtilmektedir (TEPAV, 2023: 14). Bu süreçte işsizlik ödeneğine başvuruda ciddi bir artış gözlemlenmiş ve mart ayına kadar on bir ilde 76.000 üzerinde bir başvuru yapıldığı bilinmektedir (TEPAV, 2023: 15). Bütün bu sonuçlar ise bölgelerdeki istihdam ve işsizlik problemlerinin de ne derece büyük sıkıntılar oluşturduğunu göstermektedir. Bu ise deprem bölgesi ve göç edilen yeni yerlerdeki rekabet, ucuz iş gücü gibi emek krizi problemlerini ortaya çıkarmıştır.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın 6 Şubat depremi sonrası yaptığı çalışmaya (SBB, 2023) göre deprem yaklaşık olarak 150.000 işletmeye ağır zararlar vermiştir. Bunların 3/2'si Kahramanmaraş ve Hatay bölgelerindedir. Altyapıdaki tahribatlar yaklaşık 22.000 işletmeye zarar verirken makine ve stok hasarı yaşayan şirketler ise 36.000 üzerindedir. İşletmelerin büyük bir bölümü küçük işletmeler olurken, büyük şirketlerin ise daha fazla maddi hasarlar gördüğü tespit edilmiştir (SBB, 2023). İşletmelerdeki bu hasarlar zorunlu göçü tetiklemenin yanı sıra bölgedeki işsizliği artırmış ve istihdam problemini de zirvelere çıkarmıştır. Benzer şekilde zorunlu göçle birlikte yaşanan nüfus hareketliliği diğer deprem sonuçlarında olduğu gibi bu deprem sonucunda da hem bölgedeki emek gücünü azaltmış hem de bölgeden ayrılmak zorunda kalan iş gücünün gidilen yeni yerlerde çeşitli sıkıntılar yaşamasına ve yaşatmasına da neden olmuştur.

Genel olarak 6 Şubat depreminin etkilediği bölgelerdeki istihdam dağılımlarına bakıldığında tarım, ticaret, gıda ürünleri imalatı ve tekstil sektörü ön plana çıkmaktadır. Özellikle tarım önde gelen sektörlerden biri olup, bölgenin önemli bir kısmı için istihdam yaratan önemli bir alandır (TÜİK, 2023). Meydana gelen deprem felaketi ile birlikte bu alanlarda ciddi kayıplar yaşanmaya başlanmıştır ve bu hem bölge hem de ülke ekonomisine ciddi oranda olumsuz bir şekilde yansımıştır. Çünkü deprem felaketinin yıkıcılığının fazla olması işgücüne katılımı azalttığı gibi işsizliği artırmış ve ciddi istihdam problemlerini de beraberinde getirmiştir.

Yukarıda da ifade edildiği üzere deprem istihdam ve işsizlik sorunu yaratmakta fakat bu sorunlar sadece deprem bölgesinde değil bütün ülkede etkisini göstermekte ve daha çok kentsel mekânlarda yaşanmaktadır. Kentler, kaynaklar ve istihdam olanakları sağlaması açısından en

önemli mekânlardır. Bu mekânlar deprem gibi afetler öncesi toplu istihdam olanağı sağlayan mekânlar olduğu gibi deprem sonrasında da toplu işsizlik mekânları olabilmektedir. Örneğin, Türkiye ekonomisinin kalbi olan İstanbul ili birçok açıdan kitlesel anlamda iş ve istihdam olanağına sahip olmasının yanı sıra ülke ekonomisine de büyük bir katkı hatta en önemli katkıyı sağlamaktadır. İstanbul'da yaşanacak herhangi bir depremin bu durumu tersine çevirebilmesi ve birçok can ve mal kaybına sebep olabileceği gibi iş ve istihdam kaybına da neden olabileceği gerçeği de olası bir durumdur.

İnsanlar sadece depremlerin olduğu bölgelerde değil, aynı zamanda göç edecekleri yeni yerlerde de iş ve istihdam problemi yaşayabilmektedir. Bunun yanı sıra zorunlu göçe maruz kalan bireyler göç ettikleri yerlerde “kendilerini aniden yabancı oldukları bir ortamda bulmanın şaşkınlığı yanında işsizlik, barınacak yer sorunu ve geçim sıkıntısı gibi sorunlarla karşı karşıya” (Tekin, 2011: 95) kalabilmektedir. Dolayısıyla depremin olduğu bölgeler daha çok göç verme, deprem dışı bölgeler ise daha çok göç alma durumuyla birlikte iş ve istihdam konusuna yönelik problemler yaşayabilmektedir. Bu nedenlerle iş ve istihdam problemi ve onunla ilişkili bütün durumlar sadece yaşanan bölgeye özgü bir durum olarak ele alınmamalıdır.

Deprem afetinin yaşandığı bölgelerde istihdamın azalmasına bağlı olarak işsizlik de giderek artmaktadır. Özellikle deprem bölgelerinde işsizlik ve istihdama yönelik şu durumlar ortaya çıkabilmektedir: (1) iş yerleri sağlam ancak işçiler hayatta değil, (2) iş yerleri sağlam ancak yeterli eleman yok, (3) iş yerleri sağlam ancak kalifiye eleman yok, (4) iş yerleri sağlam ancak belirlenen maaşa çalışacak eleman yok, (5) iş yerleri sağlam elemanlar hayatta ancak malzemeler, teçhizatlar ve stoklar sıkıntılı, (6) iş yerleri sağlam ancak iş sahibi ve elemanlarının psikolojileri çalışmaya elverişli değildir, (7) çalışanlar hayatta ancak iş yerleri yıkık durumda (Sözcü Televizyonu, 2023; BloombergHT, 2023).

Genel olarak değerlendirildiğinde deprem sonrası istihdam probleminin insan ve insan dışı (mekân, kaynaklar vb.) faktörlerden kaynaklandığı söylenebilir. Yaşanan can kayıpları, herhangi bir işte çalışacak eleman bulunamaması gibi durumlar insan faktörüne bağlı olarak oluşan faktörlere; ev ve iş yerlerinin yıkılması, alt yapı hizmetlerinin çökmesi, kaynakların yetersizliği gibi faktörler ise insan dışı faktörlere birer örnek olarak verilebilir. Sonuç olarak ister insan faktörüne bağlı olsun ister insan dışı faktörlere bağlı olsun deprem felaketinin sonuçları büyük sorunlara yol açmaktadır ve doğal olarak istihdam olanakları azalırken işsizlik oranları da bir artış göstermektedir.

4. Sonuç ve Öneriler

Toplumsal hayatı olumsuz yönde etkileyen afetler; deprem, sel, heyelan gibi doğa kaynaklı olabildiği gibi yangın, trafik kazası gibi insan kaynaklı da olabilmektedir. Fakat burada önemli olan afetlerin kaynağının ne olduğundan ziyade meydana gelmesiyle birlikte oluşabilecek zararların, yıkımların en aza indirilmesinin sağlanmasına yönelik ciddi tedbirlerin alınmasıdır. İnsanlar için önemli travmatik deneyimler olan afetler, insanların bireysel yaşamlarında, toplumsal boyutlarda ve ilişkilerde uzun süre etkisini sürdürmektedir.

Ülkemizde çeşitli tarihlerde meydana gelen deprem felaketleri de sebepleri ve sonuçları itibariyle en önemli doğal ve toplumsal olaylardan biridir. Depremler sebepleri açısından her ne kadar doğal olarak bilinse de sonuçları itibariyle toplumsal yönü ağır basan bir afettir. Deprem felaketleri ülkemizin de en acı gerçeklerinden biridir ve birçok can ve mal kaybına neden olmuştur. Depremlere bağlı olarak insanlar yeni yaşamlara yelken açabilmek umuduyla zorunlu göçe maruz kalmaktadır ve bu göç hareketi ister yakın bir bölgeye ister uzak bir bölgeye yapılmış olsun, insanlar için bu yer değiştirme zor ve sıkıntılı süreçleri de taşıyan toplumsal bir gerçeklik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Göçün yönü nereye doğru olursa olsun yeni yerleşilen bölgeler kişilerin yaşadığı kültürel ve sosyal ortamlardan farklılık gösterdiği için adaptasyon ve uyum süreci sancılı geçebilmektedir. Zorunlu göç ve istihdam problemi depremin en önemli ve ilişkili iki sonucunu oluşturmaktadır ve depremin meydana geldiği bölge açısından kötü bir durum yaratmakla beraber gidilen yerlerde de çeşitli olumsuzluklar yaratabilmektedir. Depremden kaynaklı oluşan zorunlu göçlerin, istihdam ve işsizlik probleminin en aza indirilmesi için aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

(1) İlk ve öncelikli olarak deprem gerçeğinin göz önünde bulundurularak önceden zararların en aza indirilmesine yönelik ciddi bir planlama yapılması gerekmektedir. Bu şekilde birçok can ve mal kayıplarının önüne geçilmesinin yanı sıra göç, istihdam ve işsizlik sorunları da en aza indirilmiş olacaktır.

(2) Deprem gerçeğinin bütün boyutları hakkında toplumun her kesimi yeterince bilinçlendirilmelidir. Okullarda, halk eğitim merkezlerinde, muhtarlıklarda deprem eğitimleri ve seminerleri uygulamalı olarak verilmelidir.

(3) Yerleşim bölgeleri iyi bir şekilde belirlenmeli, zemini elverişli ve dayanıklı olmayan bölgelerde yerleşimlere izin verilmemelidir.

(4) İnşa edilen bütün binalar titizlikle ve belirli aralıklarla kontrol edilmelidir. Özellikle bina inşaatlarında sorumlu olan müteahhitlere çeşitli seminerler verilmeli ve belirli aralıklarla yaptıkları binaların güvenilirliği kontrol edilmelidir. Gerekli kurallara uymayan kişi veya kurumlara ise ciddi yaptırımlar uygulanmalıdır.

(5) Deprem gibi büyük felaketlerin yaşandığı yerlere korku vb. durumlardan dolayı dışarıdan iş göçü alımı oldukça zor olduğu için de içeriden göçlerin önüne geçilecek ciddi adımlar atılmalıdır. Yani zorunlu göçün ve istihdamda bir azalma ile işsizlikte bir artışın yaşanmasının önüne geçilmesi için iş veya emek gücünün bölgede tutulması sağlanmalıdır.

(6) Zorunlu göçün önüne geçilebilmesi için insanları o bölgede tutacak politik adımlar atılmalıdır. Örneğin hızlı bir şekilde psikolojik destekler verilmeli, konteyner ve çadır kentler kurulmalı, iletişim ve hizmetler hızlıca onarılıp sağlanmalı, toplu konutlar depreme dayanıklı ve planlı bir şekilde kısa bir vadede yapılarak belirli kolaylıklar sağlanarak ihtiyaç sahiplerine teslim edilmeli, mimari restorasyonlar kusursuz bir şekilde ve sağlam yapılmalı, eğitim, hastane vb. toplumsal kurumların işleyişi için acil hastaneler, okullar vb. kurulmalıdır.

(7) Deprem bölgesindeki ticari ve ekonomik ilişkiler canlı tutulmalıdır.

(8) Çeşitli ekonomik kalkınma modelleriyle farklı alanlardaki yatırımcıların bölgede istihdam yaratması için teşvik edici politikalar yapılarak bölgenin hızlıca toparlanabilmesi ve yeni istihdam alanları yaratabilmesinin önü açılmalıdır.

(9) “Hem bölgeden ayrılmış kişilerin olası geri dönüşlerinin hem de bölgeye yönelmesi muhtemel emek göçünün insan hakları ve çalışma hakları gözetilerek şeffaflıkla planlanması gerekmektedir” (Sert, Danış & Sevinin, 2023: 8).

(10) “Deprem bölgelerinin nüfus gücü ve beşerî sermayesini korumak adına bölgeden ayrılanların uzun olmayan bir süre sonunda tekrar bölgeye dönmelerinin koşulları oluşturulmalıdır (Sağiroğlu, Ünsal & Özenci, 2023: 7).

(11) “Bölgeden göç eden ya da bölgede kalmayı tercih eden kişilerin barınma alanlarının yanı sıra geçim kaynaklarını da kaybettiği dikkate alınmalı ve depremedelerin geçim kaynaklarına yeniden erişimi için gerekli çalışmalar yapılmalıdır” (Sert, Danış & Sevinin, 2023: 20).

(12) “Göç veren bölgelerde kültür, eğitim ve sağlık alanlarında yatırım yapılması, yatırımların artırılması gerekmektedir” (Varol & Gültekin, 2016: 50).

(13) STK’larla iş birliği yapılarak yaraların kısa süre içerisinde sarılması sağlanmalıdır.

Hakem Deęerlendirmesi: Dış bağımsız.

Katkı Oranı Beyanı: Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çatışma Beyanı: Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar atışması söz konusu değildir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Contribution Rate Statement: Corresponding author: 50% Other author: 50%

Conflicts of Interest: There is no potential conflict of interest in this study.

KAYNAKÇA

- AA, (2023). Deprem bölgesindeki esnaf ve sanatkarların Halk Bankasına kredi geri ödemelerinde 6 ay erteleme, 09.10.2023, <https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/deprem-bolgesindeki-esnaf-ve-sanatkarlarin-halk-bankasina-kredi-geri-odemelerinde-6-ay-erteleme/2961115>.
- AFAD. (2013). Van Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, <https://van.afad.gov.tr/kurumlar/van.afad/KUTUPHANE/IL-PLANLARI/VAN-IRAP.pdf>
- AFAD. (2020a). Basın duyurusu 30: Elazığ ve Malatyada iyileştirme çalışmaları devam ediyor, 01.07.2024, <https://www.afad.gov.tr/basin-duyurusu---37-elazig-ve-malatyada-iyilestirme-calismalari-devam-ediyor>
- AFAD. (2020b). İzmir Seferihisar depremi- duyuru 81, 01.07.2024, <https://izmir.afad.gov.tr/izmir-seferihisar-depremi-duyuru-81-26112020---2100>
- AFAD, (2023). Deprem nedir. 10.11.2023, <https://www.afad.gov.tr/deprem-nedir>.
- Atalay, İ. (1997). *Türkiye coğrafyası*. Ege Üniversitesi Basımevi.
- Berker, A. (2016). Zorunlu göçün yol açtığı refah kaybının incelenmesi: yaşam memnuniyeti yaklaşımı. *ODTÜ Gelişme Dergisi*, 43, 675-706.
- BloombergHT, (2023), Deprem bölgesinde sanayi ve istihdam. 11.11.2023, <https://www.youtube.com/watch?v=z-roVz6lw40>.
- Deniz, O., Yıldız, Z., Parin, S. ve Erdoğan, R. (2017), Deprem ve göç: 2011 Van depremi örneği, *Social Sciences Studies Journal (SSS Journal)*, 3 (7), 1426-1444.
- DİSK, (2023). Depremin yaralarını sarmak ve ülkeyi yeniden kurmak için acil sosyal politika talepleri. 09.10.2023, https://disk.org.tr/wp-content/uploads/2023/02/DEPREM_SosyalPolitika_01.pdf.
- Drishti (2023). Earthquake. 10.10.2023, <https://www.drishtias.com/pdf/1597567899-earthquake-4.pdf>.
- Efe, R. (2000). *Gölcük ve Düzce depremleri 1999*. Çantay Kitabevi.
- Erkan, R. (2002). *GAP bölgesinde nüfus hareketleri ve göç*. GAP Yöresinde Nüfus, Çevre ve Kalkınma Konferansı. Türkiye Çevre Vakfı Yayını.
- Fırat, M. (2022). Deprem ve toplumsal etkileri. *Tezkire*, (80), 47-72.
- FronD, D. &Jr. Scribd, (2023). What is an earthquake, 09.10.2023, <https://www.scribd.com/document/451347448/What-is-an-Earthquake-docx#>.
- IOM, (2023) Earthquakes displacement overview- Türkiye (March 2023). 10.10.2023, https://publications.iom.int/se_change_and_migration_in_vulnerable_countries.pdf.
- İşçi, C. (2008). Deprem nedir nasıl korunuruz. *Yaşar Üniversitesi Dergisi*, 3 (9), 959-983.
- Kalin, W. (2005). *Ülke içinde yerinden olma konusunda yol gösterici ilkeler açıklayıcı notlar, bmbrooking enstitüsü yerinden olma projesi*. (Çev. K. Altıparmak). İmaj Kitabevi

Katayanagi, M., and et al., (2020). Impact of the greateast Japan earthquake on the employment status and mental health conditions of affected coastal communities. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17, 8130, 1-12.

Lomnitz, C. & Wisner, B. (2012). Earthquakes. 09.10.2023, https://www.researchgate.net/publication/288969202_Earthquakes.

Orhan, F. (2019). Depremlerin şehir ve mesken mimarisine olan etkilerine coğrafi bir bakış: 1939 Erzincan depremi örneği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23 (1), 339-3

Özer, İ. (2004). *Kentleşme, Kentleşme ve Kentsel Değişme*. Ekin Kitabevi.

Özmen, B., 2000, 17 ağustos 1999 İzmit Körfezi depreminin hasar durumu (rakamsal verilerle), TDV/DR 010-53, Türkiye Deprem Vakfı, 132 sayfa

Peker, A.E. & Şanlı, İ. (2022). Deprem ve göç ilişkisi: 24 Ocak 2020 Elâzığ deprem örneği. *Fırat Üniversitesi İİBF Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6 (1), 125-154.

Peterson, B, E. (2002). Authoritarianism and political impoverishment: deficits in knowledge and civic disinterest. *Political psychology*, <https://doi.org/10.1111/0162-895X.00272>Citations: 31.

Sağiroğlu, A. Z., Ünsal, R. & Özenci, F. (2023). *Deprem sonrası göç ve insan hareketlilikleri durum değerlendirme raporu*. AYBÜ-GPM Rapor Serisi-15 (Güncellenmiş 2. Baskı: 15 Nisan 2023). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Göç Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (AYBÜ-GPM).

SBB. (2023). *Kahramanmaraş and Hatay Earthquakes Report, Türkiye Cumhuriyeti Strateji ve Bütçe Başkanlığı*, March 2023.

Sert, D., Daniş, D. & Sevinin, E. (2023). *Durum tespit raporu: göç ve deprem*, Göç Araştırmaları Derneği. <https://gocarastirmalaridernegi.org/tr/calismalar/arastirmalar/goc-ve-deprem-durum-tespit-raporu/311-go>

Sözcü Televizyonu, (2023). Deprem bölgesinde istihdam sorunu! hasarlı da olsa açılan dükkanlar eleman bulunamıyor. 10.11.2023, <https://www.youtube.com/watch?v=7dTora1aeH8&t=187s>.

Stephen, C. & Miller, D. (2008). *Göçler çağı: modern dünyada uluslararası göç hareketleri*. (Çev. B.U. Bal & İ. Akbulut). Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Südaş, İ. (2004). 17 Ağustos 1999 Marmara depreminin nüfus ve yerleşme üzerindeki etkileri: Gölcük (Kocaeli) örneği, *Ege Coğrafya Dergisi*, (13), 73-91.

Şahin, İ. & Yavuz, Ö. (2014). *Afetlerin ekonomik etkilerinin analizi*. 12. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi. (ss. 301-306). Kazan/Tataristan.

Şeker, B.D. (2023). Doğal afetlerin göç üzerindeki etkileri: depremler ve Türkiye. *Göç Dergisi*, 10 (2), 173-187.

Şengül, M. ve Turan, M. (2013). Erciş depremi örneğinde afet sonrası geçici yerleşim alanlarında yönetim uygulamaları ve sorunları. *Mülkiye Dergisi*, 36 (274), 113-148.

T.C. İçişleri Bakanlığı. (2024). İçişleri Bakanımız Sayın Ali Yerlikaya afet ve acil durum yönetimi merkezinde açıklamalarda bulundu. 06.02.2024, <https://www.icisleri.gov.tr/icisleri-bakanimiz-sayin-ali-yerlikaya-afet-ve-acil-durum-yonetimi-merkezinde-aciklamalarda-bulundu>

Tekin, F. (2011). Kültürel travma olarak zorunlu göç, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (25), 91-100.

TEPAV. (2023). Deprem Bölgesinde Sürdürülebilir İş Gücü İstihdamı: İhtiyaçlar ve Fırsatlar –TEPAV Saha Araştırması ve Bulguları. Temmuz 2023, Ankara.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2023). Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu.

TÜİK. (2023). İşgücü istatistikleri. 01.01.2024, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Labour-Force-Statistics-2022-49390&dil=2>

Uluslararası Göç Örgütü (IOM). (2009). *Göç Terimleri Sözlüğü*. Uluslararası Göç Örgütü Yayını.

Varol, N. & Gültekin, T. (2016). Etkin bir göç faktörü: afetler, *AÜDTCF, Antropoloji Dergisi*, (32), 43-51.

Wessells, M. & Kostelny, K. (2021). Do no harm issues in psychosocial support: Post-tsunami practitioner learning in Sri Lanka. *Asian American Journal of Psychology*, 12 (3), 225-233.

Yenilmez, D. T. (2023). Deprem ve göç ilişkisi üzerine bir değerlendirme, *Akademik Düşünce Dergisi*, (7), 39-52.